

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

CADA NÚMERO 5 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA

NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagasi)

ADMINISTRACIÓ I REDACCIÓ: LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MIG, NÚM. 20, ROTIGA
TELÉFONO 4115 - BARCELONA

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ
Fóra de Barcelona, cada trimestre: ESPANYA, pessetes 1'50.—ESTRANGER, 2'60

VIGILIA DE NADAL

—Hi ha un senyor que li porta un gall...
—Que me'ls rosteixin tots dos!

Les estrelles de Nadal

Nadal... Jesús és nat.

Es nat fa vint segles, i les seves doctrines de pau, d'amor, de bondat, no han triomfat damunt l'ample món. Mireu aquesta guerra d'ara, i us preguntareu: «On sou, Jesús?»

Jesús, l'esperit de Jesús, no és enlloc. Ni al cor dels cristians, ni dins les esglésies on hi ha la seva imatge.

Però com un efluvi de les doctrines del Galileu, en arribant Nadal sembla que un sentiment de bondat aletegi suaument en el cor dels homes. Dolces són les estrelles tremoloses de la nit de Nadal.

Enmig de la tragedia horrenda, els homes, en la nit aixecaràn els ulls, buscant en les estrelles altes la bondat que no és a la terra. I les estrelles, enguany, no seràn pàl·lides, sinó totes vermelles...

Francia, hospitalaria

Los extranjeros se quejan del trato que les dan en París. Pues no exigen pocas cosas esos «franchutes». Que si pasaporte, que si declaración de extranjero, que si permiso de residencia, que si fotografía, que si pesetas. Y encima un morro de a palmo y miradas zurdas. Después que uno les hace el favor de animar sus plazas muertas, de llenar sus bulevares desiertos, de pasear por sus ciudades viudas la gloria y la opulencia de unas barbas masculinas.

Yo no sé que se figuraban los extranjeros que hablaban así. Es decir, sí que lo sé. Ellos fueron a París con la cabeza llena de ilusiones. Volaban por ahí unos «patos» que parecían criados y cebados por la agencia Wolff. En Francia no hay hombres. En Charleroi murieron 200.000. En el Marne, medio millón. En las batallas de Flandes, otro medio millón. Hay más de un millón de heridos. Hay otro millón de prisioneros y desaparecidos. Los demás están en el frente, y probablemente no volverán. En Francia faltan varones. A los que van les abre todo el mundo los brazos y los invitan a sentarse al fuego y a tomar chocolate. Las francesas, en cuanto ven un hombre, se ponen de cara al cielo, se echan tripa arriba. París es el Paraíso terrenal del sexo feo. Allí los hombres no trabajan. No tienen más que alargar la mano y coger la fruta que les apecece. ¡Bendito sea Dios que hace estas maravillas!

Con la mollera llena de este humo de ultra Rhin, de estos gases alemanes, hicieron los extranjeros neutrales y pseudoneutrales algunas incursiones en Francia. Era una invasión que hostilizaba a los ejércitos de la República por detrás, mientras los teutones los atacaban por delante. Era una tropa internacional de estafadores, de comerciantes quebrados, de dependientes que se jugaron con la caja de sus amos, de desertores, de apaches, de hampones, de «déclassés» que se decían a lo mejor periodistas o revolucionarios obligados a huir de su país. Era una purria cosmopolita que lo infestaba todo de gálico, de matonismo, de manía alcohólica y de malas costumbres. Ellos entraron en París «en conquistadores». Fueron allí a mujerear, a gallear entre las hembras desoladas y los niños huérfanos, a lucir sus pantalones viriles entre los pantalones sin piernas, entre los pantalones vacíos de los gloriosos inválidos. Fueron a poblar a Francia, despoblada por la guerra, despoblada ya antes por el malthusianismo, por la huelga de vientres, o de matrices, más que de vientres. Fueron a ocupar los lechos vacantes, a

vivir sin trabajar, a hacer de macarrones. Y ya se relamían de gusto, pensando en el porvenir de azúcar que se les esperaba en ese París de oro, al lado de una de esas francesas inaccesibles.

Pero la «combina» les ha salido un poco desigual. Porque en Francia no quieren bigardones, ni guapos de oficio, ni profesionales de las bellas maneras, ni rompesquinas, ni deportistas, ni galantuomos, ni estetas con los ojos pintados y las mejillas azafranadas y empolvadas, ni cocainómanos, ni feligreses de taberna, ni paseantes de bulevar. Y a todos los extranjeros que llegan, les presentan una azada o un fusil, y les dicen: «o a tomar esto, o a largarse». Y luego, esas francesas de aire han resultado mucho más recatadas, mucho más castas de lo que la gente decía, han resultado unas Cornелиas o unas Penélope. Esas hermosas y dignas francesas guardan lo que tienen para sus peludos. Y las que se han quedado viudas, se acuestan solas pensando en el muerto. Y a los extranjeros que las insultan con los ojos, con la palabra o con las manos, les contestan altivamente: «¡Atrás!» o «¡Abajo las patas!»

Por eso los extranjeros están que bufan. Y son germanófilos. Y maldicen a Francia. Y desean que el Kaiser le ponga su bota sobre el cuello a la gran República. Y que los «taubes» bombardeen a París.

Mas no hay que hacer caso de lo que dicen de Francia los extranjeros que están en la capital. Casi todos ellos son dignos del presidio o de la horca. O de ir de cabeza al Sena. Poco me importa que los hubiesen arrojado al río cuando yo estaba allí. Aunque me hubieran tirado a mí también.

ANGEL SAMBLANCAT

Londres, diciembre 1915

El manifest germanòfil

Lo l'han llegit, cavallers? Ens referim al manifest dels germanòfils espanyols. Es una delícia espiritual i una joia literaria. Sembla que l'hagi escrit en Cirici Ventalló, que si no és acadèmic de la Llengua espanyola, mereixeria ésser-ho. La prosa d'en Cirici—com la del manifest—és un poc més clara que la d'en Maura, però d'una sintaxis tan dolenta com la d'aquest.

Pot-ser algú creurà que l'autor del document històric no és en Cirici Ventalló, sinó en Benavente. Nosaltres no ho creiem així. Reconeixem que la prosa de les cròniques *De sobremesa* que'l darrer publica a *El Imparcial*, són tan magres de forma literaria com buides de pensament. Però l'estil del manifest encara és més imagre i més buit.

En realitat, es tracta d'un manifest? Qual-

sevol diria que és un besalamà. «Los que suscriben... se complacen en manifestar...» El començament és fatal. I, més avall, hi ha un *así como también* que destroça els cors, i una *contribución para el progreso de la humanidad*, que fa caure en basca.

Heu's-aquí un document curt, però dolent. Poques paraules... i mal dites. Al cap de setze mesos de guerra, els nostres germanòfils han parit aqueix micro-manifest que fa llàstima i compassió de llegir. Un memorialista de la Virreina l'hauria redactat millor.

L'estil del manifest pot servir de mirall a la germanofilia espanyola, grollera i inelegant, sense esperit i sense llum. Com a document, és preciós, impagable. Aquella mitja dotzena de frases fetes enganxades barrocament, demostren tota la miseria intel·lectual dels aspirants a germanòfils—perquè ni germanòfils autèntics arriben a ésser que pul·lulen per l'ample desert d'Espanya...

FULMEN

Per festes

SERIA tasca inútil parlar aquests dies de coses series. Ningú està per altra cosa que per menjar, beure i passar lo més alegrement possible aquestes diades.

El que no ha tret res a la rifa procurarà oblidar ses perdudes il·lusions ofegant son record amb aigua clara o vi de trenta; el que s'hagi vist favoregut per la sort, exterioritzarà la seva alegria posant-se xop de xampany.

Una de les preocupacions més generals aquests dies és la de calcular els regals a fer, comptant per a fer-los amb les propines a rebre. Segons sigui la gratificació del burgès, serà l'obsequi a la xicota. Els diners van de mà en mà, algun duro que surt del pare banquer va al fill calavera, a la camarrera del *Pay-Pay*, al baranda de la camarrera, al set i mig, a *Don Pepe*, a la joieria i altra volta al banquer en pagament d'una lletra o per augmentar un *haber*.

Tothom s'atipa de tot en aquests dies, convertint algunes voltes en torment lo que deuria ésser un gust. El menjar és un goig, però l'atipar-se és una pena. Després de satisfer l'apetit saborejant poc d'uns quants plats exquisits, bebent amb modus, un se sent alegre i content de la vida: després de atipar-se de gall d'indi farcit, de turrons de *jijona*, de coca de pinyons i de moscatell de taverna, el més valent bufa com una bal·lona, se sent pesat i s'ajacarà darrera d'una porta.

Tot és temptador per a que el menys golós agafi un mal de ventre. Els colmadors ofereixen lots regals i per cinc pessetes donen una barra de turrons fins, una de forts, una de glaçats, una de calents, trentadugues neules, tres plàtans, mitja dotzena de cerves, una botella de xampany, mitja de vinaigre, dos calendaris de paret i un venta-focs nou. No cal detallar lo que donen en els lots de deu pessetes perquè allò és ja un colmadó sencer amb dependent i tot.

Fem, doncs, com fan els demés. Mengem i bevem, oblidant per uns dies l'atonía del partit republicà, els propòsits *paveros* dels liberals, la gosadía dels reaccionaris, la guerra europea i la puja dels queviures de primera necessitat, ja que, segons els lots dels colmadors, els queviures de luxe van a regalar.

Deixem totes les greus qüestions de banda i ja'n parlarem passats els Reis quan haguem patit les porqueries d'aquestes festes.

JEPH DE JESPU

El ridícol desenllaç

LA ha acabat l'aventura gallarda de l'Emilià Iglesias. Ja ha desaparegut la seva dissidència. El diari *Germinal* és mort. I l'*Emiliano*, més mort que'l seu diari...

La fi de la dissidència emilianista ha estat una fi ridícula, grotesca. L'home que havia alçat bandera amb geste heròic i que havia emprès una aparatosa acció política i periodística amb gran trompoteig estrident, ara se retira tot d'una, ajupit covardament, ajupit al cop de fuet d'en Lerroux.

Pobre Iglesias! Quina llàstima fa! Mai hem vist tractar a un home amb més despreci del que li mostrà en Lerroux el diumenge passat en el banquet radical. Durant el discurs d'en Lerroux, demanà la paraula l'Iglesias. Sense tan sols anomenar-lo en Lerroux contestà secament: «*El que ha redido la palabra, hablará cuando yo termine*». I, en acabant de parlar, diu: «*Ahora pueden hablar los que han pedido la palabra*». S'alçà l'Iglesias sobre la cadira i pronuncià quatre paraules de servil sotmissió a en Lerroux demanant a aquest que mani i disposi. El caudillo, sense deixar el fuet de la mà, exclamà: «*Pues mando y dispongo que no se publique más Germinal*». I, en efecte, vintiquatre hores després, l'Iglesias, escrivia un article anunciant la mort, la mala mort del seu periòdic.

Això és un rebel? I ca! Això és un lacai. Està vist que l'*Emiliano* no és de la pasta dels homes forts. Es tou com un pastel. Per haver volgut fer d'home valent, ha caigut ja dugues vegades en un horrible ridícol. L'any 1909 va voler fer de revolucionari, i va ésser la seva revolució de *water-closet*. Ara ha volgut fer de rebel ferreny, i ha resultat un personatge de vodevil.

Se veu que l'*Emiliano* no es coneix a si mateix, i això li fa fer papers tan tristos i tan desgraciats com el que acaba de representar.

Un altre Nadal

LTRA vegada, l'horror d'un altre Nadal a les trinxeres!

Cau damunt la desolació dels camps, damunt la boja crueltat humana la blanca lliçó suau i blana de la neu, però els homes no volen veure-la, no saben escoltar-la.

I quan en la boirina impalpable del dematí, la campana cantarà el Nadal, a les llars silencioses i quietes, Nadal no serà, perquè l'espòs, el fill, el germà són a la guerra—Déu vulgui que encara sien a la guerra—i a la guerra, Nadal és un nou dolor que sofrir.

¡Un altre Nadal a les trinxeres! l'aubada d'un altre any sense que sembli que camina vers una solució el conflicte europeu. (Se n'ha de dir europeu, per a que ens entenguem).

Pot el Kaiser Guillem pregar a son Déu! Que tots els seus pres no podran esborrar aquesta taca que la sang vessada per sa culpa ha posat sobre la neu de Nadal.

Heu's-aquí el símbol d'aquestes jornades d'ara.

La blancor de la neu profanada per la sang. El símbol sencer i complet d'aquesta guerra i de la política alemanya. ¡Profanació de la sang, damunt la blancor de la neu!

Hi han moments esgarrifosos. La taca sangnosa se va estenen, estenen. Cada minut que passa es fa més gran i més espantosa. Sembla que tota la neu es fongui sota la calor de la sang. El mal oncle Nicolau dels Nadals tràgics passeja damunt dels camps la crueltat de ses males obres. Sembla que la sang, escampant-se, ho hagi de ofegar tot. Van caient i desmoronant-se les velles idees, els admirables principis. Triomfa la maldat, la barbarie, la taca de sang!

Una campaneta llunyana, llunyana, que sembla perduda entre la boira, canta el Nadal. ¡Quin Nadal tant trist!

Però aquesta campaneta no canta encara el triomf de ningú. Primer se trencaria que, en la divina quietut de l'aire, cantar la vic-

toria aquesta que menteix la taca de sang. Altres Nadals vindran. La neu haurà sigut copiosa. La sang ja! també. Però aleshores la taca de sang haurà desaparegut. Kaiser Gillem baixarà el cap davant son Déu! La neu, blanca i purificadora, tot ho haurà redimit.

Una campana, sonora, metàl·lica, triomfal cantarà nadalenques harmonies.

Somriurà el dematí en un clar desvetllament.

Per la claretat d'aquell Nadal futur, en que hauràn triomfat la Raó i la Justícia, són precisas ara les tristors d'un nou Nadal a les trinxeres.

Que la nostra ànima acompanyi an aquells que, en la desolació de la guerra, en l'honor de les trinxeres lluiten per la Justícia i per la Llibertat.

MARCEL

Per la nostra llengua

Seriosa, digna i entusiasta promet ésser la Diada de la Llengua que'l vinent dia de Cap-d'Any ha de celebrar-se en tot Catalunya. Els catalans demostrarem que tenim consciència dels nostres drets, i que no estem disposats a que s'ofengui i es combati l'idioma català, ànima del nostre poble.

En nombrosíssimes poblacions de Catalunya estan organitzant-se mítings, vetllades, conferències i festes. En Royo Villanova s'indignava perquè, a la Diputació de Barcelona, un expedient administratiu s'havia redactat en català. Doncs ara sabrà en Royo i els que com ell pensen, que els catalans volem molt més que això. Volem que en català s'ensenyi als nostres fills, que sàpiguen el català aquells que hagin d'exercir càrrecs públics a Catalunya i que poguem usar lliurement la llengua pròpia en els actes oficials i privats.

I tot això, senyors de Madrid, no és exclusivisme. És llibertat.

Sonata XII

Uix! quin fàstic! jaestic de rifa fins al cap-damunt dels pèls. I que en som de simples, millor, que en són de simples perquè jo, i no és per vantar-me, tinc la agradable costum de no jugar-hi. En fi, que s'ho facin. Els que treguin diràn:

«No hi ha ningú sota el sol més feliç que l'espanyol!»

I els que ens mirarem sang-frets als qui ja han tret i els veurem bescanviant els duros que els hi tocaren amb la major poca solta, pensarem:

«Juga al monte, surt l'as d'oros, guanya un duro i cap als toros.»

Molt bé, parlem dels míting i de les conferències i dels homenatges, sembla que a Barcelona hi hagi hagut passa de discursos en aquesta última setmana. Macià, maurins, Lerroux, Cambó... demanin.

Els maurins, són els maurins. D'en Maurra don Alejandro va dir-ne que era l'únic polític a qui no's podia tractar de tu. Servidor, que no és cap Alexandre, diu que és un senyor al qual no entén ni poc ni molt; sembla un ara volents ara no volents. I ademés escriu unes cartes... al qui les entengui i vingui a explicar-m'ho li pago la beguda i el cigarro. Doncs sí, els maurins són tant intel·ligibles com el seu patró i ademés uns tifes. Una gripia de xicots de bona casa que juguen a política i parlen de tot sense conèixer, que van al míting com a la Congregació de Sant Lluís Gonçaga.

Les seves reunions sempre s'acaben malament; és natural, les persones grans es cansen de sentir grinyolar a la mainada i els hi claven clatellada. El mal és que devegades reb el just pel pecador i sinó que ho digui aquell pobre guardia que lo que és aquest Nadal no podrà empassar-se pas el rostit.

Cançó vella

—Després del gran desengany
¿quin altre remei me toca
sinó esperar un altre any?

Notes de fòra

Mataró.—El dia 15 va morir el conseqüent socialista i decidit lliurepensador Ignasi Pi i Castells.

L'acte del enterro, efectuat l'endemà, fou una demostració de les simpaties que havia sapigut captar-se el devot de totes les idees de noblesa. Una bona colla d'amics acompanyà el cadavre, junt amb els testamentaris Pere Vilalta Gras i Sans Montaña.

La bestiola clerical hauria volgut apoderar-se del mort il·lustre. Algunes beata va fer inaudits esforços per a aconseguir-ho, però no ho consentiren la esposa, filla i germana del finat, ni ho haurien consentit els testamentaris, en quin poder obra un document declarant la ferma resolució de no acceptar els auxilis del catolicisme.

Rebi la desconsolada família la penyora del nostre condol més profund. Respectant la seva voluntat ha complert un alt deure de justícia, procurant imitar les virtuts i conseqüència del difunt, realitzarà una obra humana i profitosa.

Homes com en Pi honoren al poble que'ls ha vist néixer, i són una fita lluminosa en el camí de la humana redempció.

I aquell pavo?

Demà és Nadal altra volta, per io quai res ic d'esirany que amb tan plausible motivo preguntin molts ciutadans:

—I el pavo republicano, aquell pavo fresc i gras que anys enrera ens van prometre, ¿què s'ha fet? On és? Qui ho sab?...

No ho sab ningú. Del tal pavo sols se'n parla, un xic per alt, quan les eleccions s'acosten i és necessari escalfar

l'entusiasme de les masses.

Llavors torna a treure el nas en mítings i manifestos, però una volta ha baixat el teló i els victoriosos tenen ja l'acta a la «ba», s'oblida altre cop el pavo i tornem a passà un any sense que per lloc se vegi la seva cresta triomfal.

¿Com s'explica aquest misteri?

¿Vol di això que'ls avispatos que varen inventà el pavo i van amb ell engrescar al candorosíssim poble, hi han a la fi renunciat i austerament fan la festa amb un tall de bacalla o una arengada a la brasa?...

Res d'això, innocents germans.

Pels que porten el tinglado, l'any és un constant Nadal, una gatzara contínua, plena de dolços encants. La fam de pa i de justícia, les miseries del treball, els apuros econòmics no'ls coneixen ells. Infiats, nets de roba i plens de bossa, mercès a l'invent genial del pavo republicano, per ells tot és lliç i pla i en el cel de sa existencia si hi ha núvols són rosats. Ells se tracten com a prínceps, llueixen grossos brillants, tenen criats i hotel propi i dos autos al portal. Ells visiten als ministres i al governador del Banc i de la màquina pública són una roda important...

El pavo republicano

és per ells un plat vulgar, de cada dia, de sempre!...

Sí: visiteu-los demà i veureu la seva taula guarnida amb els exemplars que la mansuetut del poble els ha anat proporcionant.

Els rail!... Els dignes de llàstima som els pobres ciutadans, que en aquesta moixiganga ens hem quedat amb el grau d'innocents «mirones». Nosaltres, els que no som diputats, ni fem mítings, ni discursos, ni sabem ensarronar a les classes proletaries, aquest any, com els passats, si tenim ganes de pavo (d'indi o de Castellbisbal, republicà o incoloro) ens el haurem de comprar.

C. GUMA

DE LA GUERRA

FETS CONEGUTS DEL 17 AL 23 DE DESEMBRE 1915

Per terra

Formidable és el canoneig que's sosté, ja fa dies, en el front occidental. ¿Serà aquesta lluita d'artilleria el pròleg d'una gran ofensiva dels alemanys o dels aliats?

Al front rus i al italià, no hi ha hagut res més que petites operacions.

Al front balkànic, els austro-germano-búlgars no han gosat a passar, per ara, la frontera grega. Els austriacs no logren avançar gran cosa al Montenegro. S'ha confirmat el desembarc de tropes italianes a l'Albania, ignorant-se el seu nombre.

Als Dardanelés ha estat evacuat el front nord (badia de Suvla i cap d'Ariburnu), per les tropes australianes i neo-zelandeses que l'ocupaven. L'operació s'ha fet de nit amb tota felicitat. Els turcs, tan fantàstics com sempre, diuen que el reembarc fou degut als atacs seus. La prova d'aquesta mentida és que les baixes dels australians i neo-zelandesos han estat 3 ferits.

Per mar

Al Bàltic, un submarí anglès torpedeja i enfonzà el dia 17, al creuer alemany Bremen, de 3,250 tonelades i un torpeder.

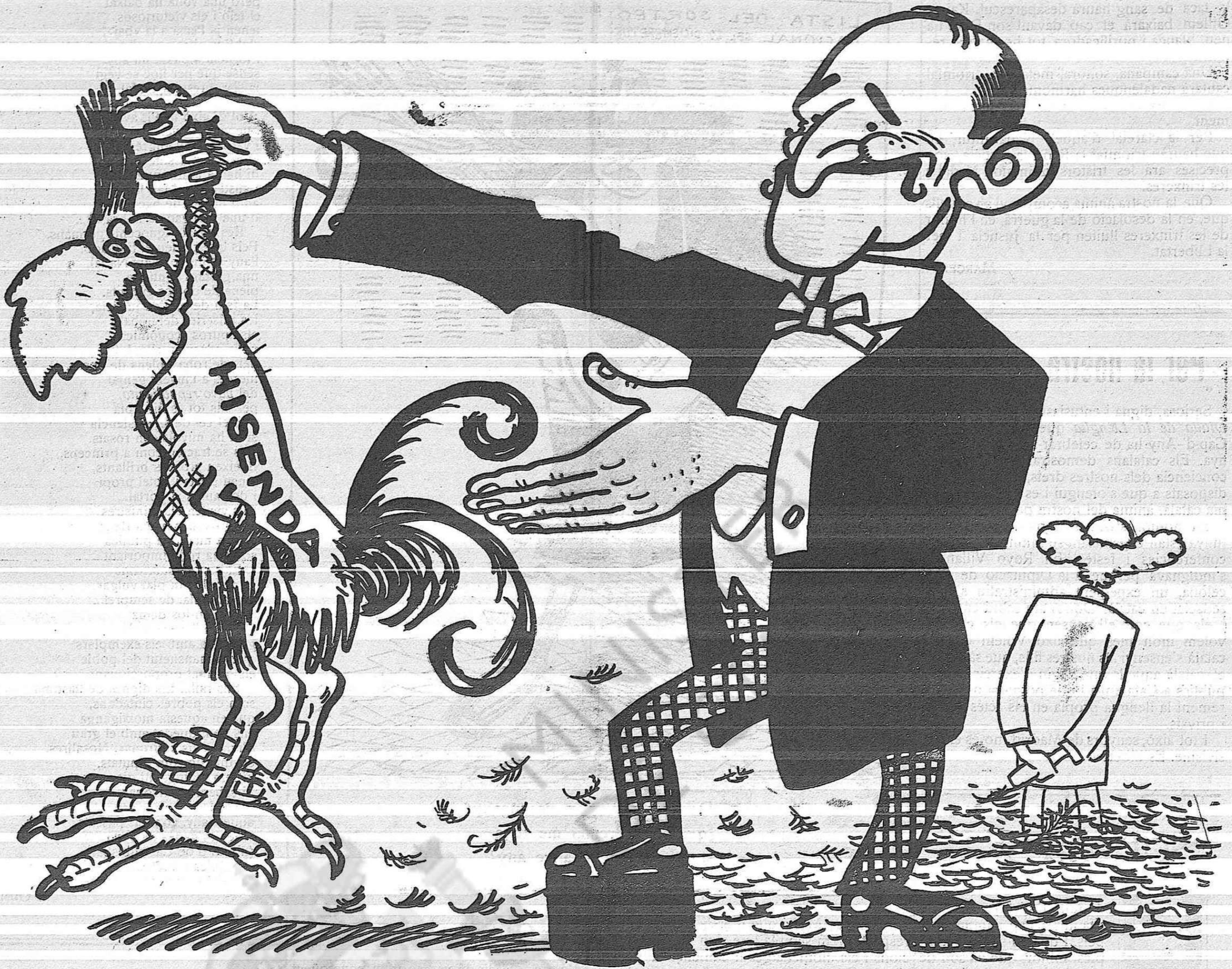
Per aire

Gran activitat. Els combats aeris han seguit essent nombrosos amb aventatge per als aliats.

Mereix especial esment el repetit bombardeig de l'estació de Sablons (a Metz) per esquadretes d'avions francesos. Les destroces han sigut de gran consideració.

MORITZ IX

El gall de Càn Miseria

— Hem sigut tants a plomar-lo, tant pocs a dar-li menjà...

que la pobre bestiola mireu-se-la com està

REPICS

AJA, ara sembla que tothom està encantat amb en Romanones. Diuen que si trenca mollos, que si va per més bon camí, que si ha marcat una bona orientació.

Ningú l'ha combatut encara obertament, des de que és Govern.
Com se coneix que encara no s'han fet les eleccions!

An en Dato se li esgarrien els idóneos. Tant, que ha desistit de reunir-los. Té por de fer un paper ridícol. El van deixant sol.
Naturalment! Si els han tret els turrans, vagi's a convèncer de que som a Nadal!

Quan escrivim aquestes ratlles, ho fem amb l'estranya sensació de dubtar si seran les darreres.

Si, pot-ser no'n tornarem a escriure més. Pot-ser mai més agafarem la ploma per a guanyar-nos la vida, amb la tinta, dic, amb la suor del nostre front.

Molt fàcil que aquestes sien les darreres paraules que haurem escrit a la nostra vida. No s'esgarriïn. No's tracta d'una mort.

Però com que juguem a la rifa, si ens toca la grossa... no escriurem més.
Per si de cas, fins a una altra!

El senyor Macià se'n torna a casa... però donant un rodeig.
Vinguen discursos, vinguen conferències, mítings, rebudes triomfals i vinga fer declaracions. Parla vagament en Macià d'un nou partit...
Senyor Macià: ¿que s'ha penedit de la seva acció?
No fem coses. Veiam si ara l'embrutarà!

S'acosten els Sants Ignocents. Per aquella diada, el Partit Reformista prepara una gran festa, amb declaracions trascendentals de don Melquiades.
Lo més curiós i lo més... *ignocent* és que hi assistirà l'Herodes-Romanones.

Un'altra *ignocencia*.
En Pere Coromíνας se pensa tornar a sortir diputat.

En el míting maurista del diumenge, el *joven* Nadal va demanar entre altres coses «pan de ideas para el hambre de las almas.»
També el demanem nosaltres, però per a atipar-nos de idees dels seus quefes Maura i Cierva, preferim morir-nos de gana.
Són males idees.

Els nostres jaumins són la sicalipsis personificada.

Llegeixo en un diari: «Mañana en el Patronato Tradicionalista de... se inaugurarà la secció de Margaritas que vienen funcionando en el mismo.»

Es dir que Margarides que *vienen funcionando?*

Doncs, vegin, a nosaltres les Margarides ens agraden més abans d'inaugurar.

El nou Governador civil de Barcelona, senyor Suárez Inclán, ha fet grans alabances del discurs d'en Cambó al Centre de Dependents, que com saben fou una terrible diatriba contra la Castella centralista i els seus governs.

Estem segurs de que allà baix no faràn gaires alabances del nou Governador de Barcelona, senyor Suárez Inclán.

Per al dia primer de janer està anunciada una sessió de conferències polítiques a càrrec dels nostres estimats amics Gabriel Alomar i Marcellí Domingo.
Ambdues conferències tindran lloc en el «Teatro Español».

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, carrer del Olim, número 8
Tinta Ch. Lorrilleux y Cia

ALMANAC

DE

LA CAMPANA DE GRACIA

per a 1916

Un tomo 8.^u

DOS RALS